

A GUTENBERG-JUBILEUM.

Mainzban Ernő Lajos hesseni nagyherceg védnöksége alatt ez év június havában zajlottak le a Gutenberg János ötszázados születésnapja alkalmából rendezett ünnepségek. Bár ez első sorban a nyomdászok ünnepe volt, azért Mainz városa is mindent elkövetett, hogy ez ünnepség minél fényesebb legyen. Nem elégedett meg a külsőségekkel, a diszitések izléses csoportosításával, hanem nagyszabású kiállítás, akadémiai ünnep, történelmi díszmenet keretében áldozott a nyomdászat feltalálójának: Gutenberg János emlékének. A mainzi ünnepségek június 23-ikán kezdődtek a tipografiai kiállítás megnyitásával, mit az egykori választó-fejedelmi kastélyban rendeztek. E kiállítás felölelte a sokszorosító ipar terén feltalált összes újításokat. A régi, fába metszett kínai soroktól kezdve a szedőgépekig, az egyszerű sajtótól az önberakó gyorssajtókig, az ósdi betüktől az óránként 8000 betűt öntő gépig bemutattak itt minden vívmányt, hogy feltüntessék ama haladást, mit a nyomdászat a feltalálása óta lefolyt ötödfél század alatt elért. A gépek, segédeszközök mellett külön csoportot képeztek a nyomtatványok. Bemutatták itt a legregibb nyomtatványokat is: a kínai vászondarabokat, melyekre fametszetek vannak nyomva. Külön helyezték el a legérdekesebb biblia-kiadásokat, míg a modern nyomtatványok között hely jutott a magyar nyomdászatnak is, hol a Pesti könyvnyomda részvénytársaság, az Athenaeum, Franklin-társulat, továbbá a budapesti könyv- és könyvnyomda főnökök egyesülete mutatták be egyes érdekesebb kiadványaikat. A kiállítás kiegészítését képezték a festékgyárak csoportja, hol a frankfurti Gebrüder Schmidt gyár kiállította ama magyar lapokat is, melyek e gyár festékeivel nyomatnak, továbbá a vakok részére készített dombornyomású könyvek s hangjegyek.

A tulajdonképeni ünnepség Szent-János-napján, június 24-ikén volt, a városi csarnokban. Ez akadémiai ünnepen az emlékbeszédet a lipcei dr. Kössler Albert tartotta. (Megjelent *Festrede zur Fünfhundertjährigen Geburtsfeier Johannes Gutenbergs, gesprochen in Mainz am 24. Juni 1900* cím alatt.) Az emlékünnepegyről Gutenberg szobra elé vonultak, hol a küldöttségek koszorúikat helyezték el.

Június 25-ikén volt a történelmi díszmenet, melyben Gutenberget, kortársait és az utókornak Gutenberg előtti hódolatát mutatták be. A kellő érzékkel, ügyesen összeállított menetben, külön kocsiban, egy fiatal hölgy Tipografiát ábrázolta, ki körül Gutenberg tanítványai: Fust, Schöffer, Pfister és Mentel csoportosultak. A koci után 25 nyomdász-tanuló, fekete köntösben, mellükre varrt egy-egy nagy betűvel Gutenberg 25 betűjét, a mozgó ABC-t ábrázolta. A mesterdalnokok után a reformátorok: Hutten, Sickingen és Luther vonultak fel, míg a mainzi katolikus biblia előállítói: Diemberger, Fadito, Woensen rajzoló és Fadán Péter nyomdász Albert

brandenburgi nagyherceg körül állottak. Külön kocsikon mutaták be a költészet, modern tudományok, művészet és a könyvkereskedelem hódolatát.

Ez ünnepségen hazánkat a budapesti könyv- és nyomda főnökök egyesülete képviselte, kiknek megbízottai: Emich Gusztáv egyesületi elnök, Hirsch Lipót alelnök és Zilahy Simon titkár hódoló feliratot nyújtottak át Mainz városa főpolgármesterének. A lendülettel megírt felirat, mely nagy vonásokban megemlékezik arról, miként fejlődött hazánkban a nyomdászat, hártya-lapon, a Korvin-kódexek stílusában van kiállítva és szimbolikus festménnyel van díszítve. A szöveg angolszász betűkkel, arany nyomással, a német rész apróbb betűkkel szelzetképen van előállítva. Az üdvözlő iratot Gutenberg szobra, továbbá az irodalmat, tudományt és nyomdászatot jelképező alakok díszítik. Az allegorikus kép R. Hirsch Nelli festőművész műve.

E nagyszabású mainzi ünnepség mellett külön ünnepelt Lipcse, München, Göttinga és a svéd Goeteborg, mely utóbbi helyeken ép úgy, mint Bécsben, nyomtatvány-kiállítások is voltak.

Ez alkalomból a német irodalomban is számos, érdekes alkalmi mű jelent meg. Ezek közül különösen kiemelendő a *Festschrift zur Gutenbergfeier. Untersuchungen zur Geschichte des ersten Buchdruckes.* (Berlin, A. Ascher & Co.) kiadása, továbbá a *Zeitschrift für Bucherfreunde* III. évf. 1900. 11/12. számában Meisner Henrik dr. és Luther Johannes dr.-tól *Die Anfänge der Buchdruckerkunst* című értekezés.

A közművelődés ez ünnepélyt hazánkban is több helyen ülték meg.

Igy a budapesti nyomdászok június 24-ikén a fővárosi vigadó dísztermében tartották meg e jubileumot, melyen a Magyar Tudományos Akadémiát Szily Kálmán főtítkár képviselte. Az egyesült budapesti nyomdász dalkörök alkalmi dala végeztével Groszmann Miksa mondott elnöki megnyitót. Ezután Morocz Jenő Gutenberg című költeményét szavalta Gabzán József. Majd dr. Vázsonyi Vilmos szólott a betű hatalmáról, hatásáról, míg dr. Dézsi Lajos felolvasásában Gutenbergről, a nyomdászat fejlődéséről és magyarországi térhódításáról emlékezett meg. Végül Bokányi Dezső a munkás nép szellemében a nyomdászat jövőbeli feladatáról beszélt.

Az ünnepély rendező bizottsága ez alkalomból *Gutenberg-Album*-ot adott ki, melyet Novitzky N. László szerkesztett. A Krausz S. és Társa kiadásában megjelent, három íves füzetben Beöthy Zsolt, Békefi Remig és mások aforizmákban emlékeznek meg a nyomdászat eredményeiről, sikereiről, míg Hellebrant Árpád a nyomdászat terén működött magyarokról, Leitner Pál az első magyar szedőgépről, Novitzky N. László pedig az írás történetéről írnak, csoportosítva az eddig ismert adatokat. Ezenkívül van az albumban több érdekes visszaemlékezés, néhány csinos vers és 20-nál több illusztráció. Így meg van az albumban többek közt hasonmásban a 42-soros biblia első lapjának

egy részlete, Gutenberg Chatolicon-jának kolofonja. Gutenberg 1454-ben Mainzban nyomott füzetének: *Eyn manug d'cristeheit widd' die Durke* című lapja, Schöffer 1454. évi zsoltárkönyvének egy részlete, Schöffer 1462-iki mainzi bibliájának első oldala, továbbá az első magyar nyomdatermék: a Budai krónika utolsó lapja, egy Attavantes által festett Korvin-kódex kisebbített című lapja (eredetije a Magyar Nemzeti Múzeumban) és Tótfalusi Kis Miklós sírja a kolozsvári temetőben.

Ünnepi számot adott ki a könyvnyomdászok szakkörének hivatalos közlönye: a »Grafikai Szemle« is. Ebben leginkább csak alkalmoszerű gondolatok vannak, köztük Emich Gusztáv, Ballagi Aladár, Concha Károly emléksorai, míg Firtinger Károly Gutenberg egy állítólagos nyomdatermékről ír, bemutatva hasonmásban a »Missale speciale« kezdő oldalának első öt sorát.

A vidéken először a kassai nyomdászok ünnepelték Gutenberg emlékeztét. Pünkösöd első napján (június 3.) emlékülünnepélyt rendeztek, mely alkalommal emléklapot is szerkesztettek, melybe Bubits Zsigmond püspök, dr. Takács Menyhért, Péchy Zsigmond főispán, ifj. Kemény Lajos és mások irtak alkalmi sorokat.

Temesvárott a nyomdászok nyomtatvány-kiállítással kapcsolták össze ünnepségüket és kiadtak egy *német* emléklapot, *1400—1900 Festschrift der Johanni-feier zur 500 jähr. Geburt Joh. Gutenbergs* cím alatt, melynek első oldalát Gutenberg képe díszíti. Tartalma néhány lendületes bevezető sortól eltekintve Gutenberg életrajza és működésének méltatása, továbbá országonként csoportosítja a nyomdászat elterjedésére vonatkozó adatokat, végül megemlékezik a magyarországi nyomdákrol, különösen kiemelve a temesváriakat.

Marosvásárhelyt a nyomdászok június 17-ikén megtartott ünnepélyüket betüversennyel kötötték egybe.

Ezenkívül élénk érdeklődés mellett ünnepeltek Eperjes, Nagy-Kanizsa, Pozsony, Nagyvárád, Arad, Kolozsvár, Szolnok, Győr, Nagy-Becskerek, Debreczen, Szeged és más városok nyomdászaik. mindenütt emlékbeszédekben megemlékezve Gutenberg korszakalkotó találmányáról, működéséről, a nyomdászat fejlődéséről és különösen hazánkban való elterjedéséről.

Bár nem tartozik az ünnepségek sorozatához, mégis célszerűnek véljük megemlíteni, hogy a múzeumok s könyvtárak országos főfelügyelősége által ez év nyarán rendezett második könyvtártani tanfolyamon Varjú Elemér a könyvismerettani (bibliológiai) előadások során tüzetesen méltatta Gutenberg érdemeit és a nyomdászat elterjedését, behatóan foglalkozva a hazánkbeli nyomdászat történetével, különösen ennek érdekesebb jelenségeire utalva.